

פרשת ויצא

ט' כסלו ה'תשפ"ג

שנה י"א גליון ח'

מוצ"ש	החלק	לעיקוואוד
8:40/9:24	4:13	ברוקלין
8:40/9:24	5:42	ירושלים
8:17/8:55	5:52	בני ברק
8:18/8:57	5:48	אלעד
8:18/8:57	5:50	

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

ויפגע במקום.

וברש"י, ולמדנו שתקן תפלת ערבית... והנה בזה נבין דברי המדרש (דברים רבה ח. א) אשר הוא כפלא מהבין, שאמרו, תפלת הערב איך לה קבע עד שיעלה עמוד השחר, למה, שכן כתיב (משלי ח, יז) אני אהבי אהב ומשחרי ימצאנני, ע"כ. אשר הדברים איך להם שחר, שמשם נלמוד שזמנו עד עמוד השחר.

אך הדברים יבוארו לפי הצעתנו, כי תפילת הערב, כוונתו, על זמן אשר אפפוהו רעות רבות, ואין נוגה לו, אז ישים לה מבטחו בתפילתו אשר ישפוך לפניו. והנה אמרו בגמרא (ברכות לב עמוד ב) אמר רבי חמא ברבי חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהלים כז, יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', ע"כ, כאשר חשכת היגונות ותלאות רבות יעברו על האדם ר"י (רחמנא יצילנו), לא יתיאש מלשפוך שיחורצערו לפני ה', ואם אין נוגה ועוד לא זרחה שמש צדקה וישועה עליו בתחילתו כאשר התפלל, יאמץ לבבו בה' ויחזור להתפלל עדי יבקע כשחר אור ישועתו ועזרתו כי חנוך ורחום הוא.... וזהו כוונת דברי חכמינו במתק לשונם לדעתנו, **תפילת הערב** איך לה קבע, **איך לה חזק קבוע למתי יסוג אחור ויתיאש עוד מלהתפלל בעת צרתו**, עד שיעלה עמוד השחר, **עד שישמע ה' קול תפילתו וכשחר יזיה נכון תשועתו מאת ה'.**

ומה נאים בזה דברי המדרש שאמר מנלן זה שתפילת הערב עד שיעלה עמוד השחר ואמר מהפסוק ומשחרי ימצאנני, פירוש מי שיבקש ה' בלב שלם ובנפש חפצה, ימצא אותו, וישמע לקול תפילתו וישלח תשועתו ועזרתו.

עטרת יעקב דרוש י בתו"ד, מהגה"צ ר' יעקב קאפל קרויס זצ"ל אב"ד אטש, מגדולי תלמידי הכתב סופר

והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו.

הנה נודע (מגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן יב) אשר המלאכים נקראים עומדים, כי תמיד הם עומדים על מדריגה אחת כשם שנבראו, ובני אדם אדם נקראים הולכים, כי תמיד הם הולכים מדרגא לדרגא, אם זוכים הרי הם עולים למעלה ואם חלילה לאו הרי הם יורדים למטה, אבל לעולם אינם נצבים על דרגא אחת רק במצב של הליכה. וזהו שנאמר (זכריה ג, ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, היא הבטחת הקב"ה ליהושע הכהן הגדול שיוכל להיות מהלך בין דרגא לדרגא גם בין המלאכים אשר עומדים תמיד על אותו דרגא.

והנה מלבד מלאכי השרת הנבראים חדשים לבקרים ע"י הבורא ית"ש (הגיגה יד עמוד א), ישנם עוד מלאכים הנבראים על ידי מעשי בני אדם, כי מכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך (שלי"ה הקדוש שער האותיות, יצר טוב, יא), כדאמרו באבות (פרק ד משנה יא) העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, ואדם העוסק בתורה ובמצוות לשמה הריהו בורא על ידי כל פעולה טובה שלו מלאך טוב בשמים.

ונראה לומר שאותם המלאכים הנבראים ממצוות בני אדם, הם נקראים מהלכים ולא עומדים, כי יש להם עליות וירידות לפי פעולות האדם שממעשה המצוה שלו נבראו, כמו שמצינו (סוטה כא עמוד א) עבירה מכבה מצוה, וא"כ על כרחך שהדבר משפיע גם על המלאך שנוצר מן המצוה....

...ועל פי אלה הדברים יתבאר הכתוב דידן... והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו, פירוש, אותם מלאכי אלוקים הנבראים מן התורה ומהמצוות של

ישראל, אינם 'עומדים' במדריגה אחת כשאר המלאכים, אלא הם 'עולים ויורדים בו', הכל כפי מדריגת האדם אשר נבראו על ידו.

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל (חולין צא עמוד ב) והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו וכו', בעו לסכוניה, מיד וה' נצב עליו. פירש"י, בעו לסכוניה מחמת קנאה. ולכאורה הוא פלא, כי מה יש למלאך בשמים להתקנא באדם על הארץ. אלא דהיא הנותנת, דוקא משום שהם מלאכים והוא אדם, הם בשמים והוא על הארץ, ואעפ"כ הם רואים שהם 'עולים ויורדים בו', שכל עלייתם וירידתם תלויה בזה האדם, לכן יש להם על מה להתקנא.

באר יעקב אות י בתו"ד, מהרה"ק בעל הבאר יעקב' מנדבורנא זי"ע

וישכם יעקב בבוקר ויקח את האבן וגו' ויצק שמן על ראשה.

הנה לעיל בפסוק ט"ז כבר נאמר ויקץ יעקב משנתו, ואם כן מהו שנאמר שוב וישכם יעקב בבוקר. ונראה שודאי הקיץ משנתו קודם שעלה השחר והיה מעורר השחר, אלא שהמתין מלהקים מצבה **בלילה** מפני שמצבה במקום מזוה, ואפשר שגם כיון להקימה במקום המזוה דבית עולמים, והלכה היא בגמרא שבעות (טו עמוד ב) שאין בונים בית המקדש בלילה, ועל כן המתין מלהקימה עד הבוקר. ועוד מפני שיצק שמן על ראשה, ואיתא בגמרא זבחים צח עמוד א שאין קרבן נסכים בלילה, על כן אחר שכבר הקיץ משנתו בעוד לילה אזי וישכם יעקב בבוקר והשכמה זו אינה לשון יקיצה אלא לשון הקדמה וזריזות וכמ"ש בפסחים (ד עמוד א) וזריזין מקדימין וכו' שנאמר וישכם אברהם בבוקר שהמתין לבוקר אם מפני בנין המזוה או מפני ניסוך השמן וכמ"ש.

הגה"צ רבי גבריאל מייאר זצ"ל בעל נחלת גבריאל, הובא בחכמי וגאוני מרוקו

והיה זרעך כעפר הארץ.

בזכות העניני שיהיו כעפר זה שהכל דשים עליה יפרצו וירבו, כי כל מי שהיה בעיניו פן ירבה היה בשכר כן ירבה.

כלי יקר

וידר יעקב נדר לאמר וגו'.

וידר יעקב נדר לאמר, פירוש שהוציא הנדר בשפתיו, כי זולת זה נדר בלב אינו נדר [שו"ע יורה דעה סימן רי סעיף א].

אור החיים הקדוש

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד

ללבוש ושבתי בשלום וכו'.

ויש להבין דכאן כאשר ביקש יעקב אבינו ע"ה לישא ברכה מאת ה' מה מקום להזכיר שם אלקים המורה על מידת הדין, והיה לו לומר אם יהיה הוי"ה עמדי שהוא מדת הרחמים וכמו שהזכיר לבסוף והיה הוי"ה לי לאלקים.

עוד יפלא מאד דיעקב אבינו הנקרא איש תם מפני שלימות עבודתו, מה ראה לבקש על לחם לאכול ובגד ללבוש שהם חיי שעה, ולא מצינו לאבות הקדושים שקדמו לו שיבקשו מה' על ענייני גשמיות.

...ועל זה התפלל יעקב אבינו ע"ה כאן, וכדכתיב וידר יעקב נדר לאמר, ואמרו חז"ל (בראשית רבה ע, א) **לאמור לדורות**, היינו שהתפלל על בניו אחריו עד סוף כל הדורות, אם יהיה **אלקים** עמדי, היינו שיזכו לשפע רב וברכה שלימה גם מצד שם אלוקים שהוא מידת הדין, דהיינו שגם **מידת הדין תתרחק לזו**.

להבת דוד בתו"ד, מהרה"ק מביאלא זי"ע

רהשי ההלכה

בעריכת
הרה"ג ה' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקול חסידים בני ברק, מו"ץ בשכונת הלוי
ונח"מ פסקי מרח"י שבית הלוי

פסקים וביורוי הלכות בדבריים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי זצ"ל

פסקי הלכות

המשך מהלכות ברכת שהחיינו

ה. ברכת שהחיינו על פרי חדש: הרואה פרי חדש המתחדש משנה לשנה (הוא הדין אם מתחדש ב' פעמים בשנה, רמ"א סי' רכ"ה סי' ס"ו) מברך עליו שהחיינו ונהוג שלא לברך עד שנת אכילה (שו"ע שם ס"ג), והטעם דכיון שמי שאינו שמוח בראיית הפרי רק באכילתו אינו יכול לברך על הראייה, לכן כדי שלא לחלק הנהיגו לברך תמיד בשעת אכילה (משנ"ב סק"א), והמברך בשעת ראייה לא הפסיד (רמ"א שם), ואין לברך שהחיינו עד ששגשג גידול הפרי לגמרי שיהיה טוב למאכל (רמ"א וע"ש במשנ"ב סק"ב), וברכה זו אינה אלא רשות שאם לא בירך אותה לא נענש, ומ"מ ראוי להזהר שלא לבטלה (משנ"ב סק"ט), וברכת שהחיינו באה על שמחת הלב בצמיחת הפרי החדש ואם יודע שנפשו שאינו שמוח כלל אסור לו לברך

(שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' כ"ה בתו"ד, וע"ש דמחמת כן היו גדולים שלא בירכו רק על שבעת המינים אך על פירות האילן דמסתמא רק על פירות אלו הרגישו שמחה, אף שמצד הדין מברכין גם על פירות האדמה).

ו. לא בירך בראייה ראשונה או באכילה ראשונה האם יכול לברך: לא בירך על פרי בראייה ראשונה יכול לברך עליו בראייה שניה (רמ"א שם, ולשו"ע הרב בסדר ברכת הנהנין פ"א סי"ג אין לברך על ראייה שניה בשם ומלכות וכד' סמ"ק וה"ר מנוח המובא במג"א סק"ט, אמנם במשנ"ב סק"ג פסק כרמ"א), אבל אם לא בירך באכילה ראשונה לא יברך באכילה שנייה וכ"ש שלא יברך על אותה אכילה עצמה אפילו אם עדיין לא נתעכל הפרי (משנ"ב שם), ומכל מקום אם עדיין לא סיים לאמול אף שכבר אכל כזית אם עדיין לא שבע מהפרי ודעתו לאמול עוד, יכול לברך שהחיינו שכל זמן שלא סיים לאכול עדיין השמחה נמשכת (עי' קצות השלחן סי' ס"ג בבדי השלחן סק"ט שהביא ראה מוכחח לכן).

ז. האם אפשר לכתחילה לפטור בברכת שהחיינו על מצווה את שהחיינו על פרי חדש או בגד חדש: כשמברך שהחיינו על קיום מצווה וכגון על פדיון הבן או ברית מילה או בשהחיינו ביו"ט וכדומה: יכול לפטור בברכתו לכתחילה את שהחיינו שצריך לברך על פרי חדש או על בגד חדש, ואין צריך לומר שבמקום ספק מותר לעשות כן וכמו שמצאנו בשו"ע (סי' ת"ד סי' ב) בקידוש יום ב' דר"ה שצריך לכון בשהחיינו גם על פרי חדש או בגד חדש כדי לצאת מכל ספק (עי' שד"ח ח"ח בפאת השדה מערכת ברכות סי' ל' שהביא מהגאון אב"ק מיד שהשיג על הכת"ס באו"ח סי' כ"ו שנסתפק אם יכול לפטור לכתחילה בדמרכי פ"ד דסוכה סי' תס"ו אי' להדיא דמותר, ובשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' כ"ה תמה שנעלם מהם דבד"מ סי' תרמ"א סק"א הביא דברי המרדכי להלכה, ועי' באריכות בביורוי הלכות הכא).

ביורוי הלכות

האם מותר לכתחילה לפטור בברכת שהחיינו על מצווה את ברכת שהחיינו שצריך לברך על בגד חדש או פרי חדש

אחד על מצוה ועל פרי חדש, אלא שיש להסתפק שמוח נחשב כדבר אחד, שכיון שעל שניהם מברך שהחיינו ה' לזמן הזה ברכה אחת היא לאבינו שבשמים, דגם על המצוה אין מברכים אלא כשבאה מזמן לזמן כשעושיין אותה בשמחה והו"ל חדא מילתא ואי"ז בכלל אין עושיין מצוות חבילות חבילות וממילא יכול לכתחילה לפטורם בברכה אחת (וכדחזינן בפסחים דבקיודש והבדלה חדא מילתא לא נחשב כמשאוי כשאומרם על כוס אחד), אמנם מצד שני אפ"ל דתרי מילי ניהו דבברכת שהחיינו על קיום המצוה מברך ה' על שהחיינו לקיים מצוה זו שאין בה הנאת הגוף אלא דבר שהנשמה נהנה ממנה, ועל בגד חדש מברך שהחיינו ה' ליהנות הנאת הגוף וא"כ הוי ליה כתרי מילי וה"ז בכלל אין עושיין מצוות חבילות חבילות, וכל ספיאק דידן הוא רק כשיכול לברך ב' ברכות אבל כשיש ספק אם חייב לברך שהחיינו על המצווה פשוט דמותר לכתחילה לכון בשהחיינו גם על פרי חדש או בגד חדש וכי"ז כדי לצאת מכל ספק דעושה כן מפני ספק לא מיחזי כמשאוי, וכמבואר בשו"ע סי' ת"ר ס"ב לענין שהחיינו של יום ב' דר"ה דכיון דיש ספק אם מחוייב לברך שהחיינו ילבש בגד חדש או ניח פרי חדש, (וכ"כ בבבב"י יוסף יוד"ט סי' ע"ר סק"ח בקונוה ס"ח שכיון שנחלקו הפוסקים אם מברך שהחיינו לכן נהגו במקומו שילבש בגד חדש ויברך שהחיינו), וכל הכת"ס בסיוס דבריו דאפשר דבשהחיינו על בגד או על פרי חדש שאינו חיוב כ"כ (דרשות הוא לברך ואינו חיוב) יש להקל.

ובשדי חמד ח"ד מערכת ברכות סי' ב' אות ה' הביא דברי הכת"ס, ובח"ח בפאת השדה מערכת ברכות סי' ל' הביא מהגאון אד"ר אב"ק מיר שכתב דהדבר מפורש במרדכי פ"ד דסוכה סי' תש"ו דיכולין לפטור מצוה והנאה בשהחיינו אחד (וז"ל ונשאל לה"ר שמואל מבונברי"ק המברך קידוש בליל ר"ה על יין חדש אם הזמן של קידוש פוטר זמן יין של חדש, והשיב שודאי פוטר כמו שזמן של קידוש דסוכות פוטר זמן של עשיית סוכה כדאמרי' העושה סוכה מברך שהחיינו ה"ג פוטר זמן יין חדש דזמן קאי אהאי אהאי), וכ"כ מורן זצ"ל בשו"ת שבט הלוי ח"ד סוף סי' כ"ה דלא גדול על גאונים אלו ובפרט על הכת"ס שנעלם מהם דברי הרמ"א בד"מ סי' תרמ"א סק"א שהביא דברי המרדכי, והגם שיש לחלק ולומר דהכא היין עצמו גורם שניהם דמצווה לקדש על היין ואהני לן מוגו דמברך על היין, לפטור גם הזמן שבא מחמת היין עצמו, מ"מ אין להכנס בפרצה דחוקה כזאת, דפשוט דברי הד"מ לא מוטעם זה, אלא דשני שהחיינו נפטרם זה ע"ז זה, ועוד הא הכת"ס טעמא קאמר משום דדומה כאין עושיין מצוות חבילות וזה מוכח מהד"מ דליתא.

וע"כ להלכה למעשה מותר לכתחילה לפטור בברכת שהחיינו של מצווה את ברכת שהחיינו שצריך לברך על פרי או על בגד חדש.

שאלה: כשמברך שהחיינו ביו"ט או בברית מילה או בפדיון הבן, האם מותר לכון לכתחילה לפטור בשהחיינו שמברך על המצווה את שהחיינו שצריך לברך על בגד חדש או פרי חדש וכי"ז, כדי שיפטור שניהם בברכה אחת?

תשובה: בפסחים קב: אי' בני חבורה שהיו מסובין לסעודה בער"ש וקדש עליהן היום, דלר' יוסי יכולין להמשיך סעודתן, וכשיגמרו מביאין ב' כוסות, כוס ראשון מברכין עליו בהמ"ז, ועל כוס שני מקדשין קידוש היום, ואמרינן בגמ' דהא דבעינן ב' כוסות הוא משום דאין אומרין ב' קדושות על כוס אחד דאין עושיין מצוות חבילות חבילות משום דמיחזי עליהו כמשאוי, אמנם כ"ז הוא כשיש לו ב' כוסות, אבל כשיש לו רק כוס אחד מותר לומר עליו ב' קדושות, עוד אמרינן בגמ' דהבדלה וקידוש ביו"ט שחל להיות במוצ"ש חדא מילתא הוא ויכולין לכתחילה לאמור על כוס אחד, ובברכות מט: אי' רבי אומר אין חותמין בשתיים (פי' אין חותמין ברכה בבי ענינים וכגון בבונה ירושלים בבהמ"ז אין חותמין מושיע ישראל ובונה ירושלים), ואמרינן בגמ' דטעמא הוא משום דאין עושיין מצוות חבילות חבילות (וז"ל רש"י בד"ה אין חותמין בשתיים, שדומה לעושיין מצוות חבילות חבילות כי היכא דאמר (פסחים קב:) אין אומרין ב' קדושות על כוס אחד, ובשו"ת כתב סופר ח"א סי' כ"ו הביא ממגדול עוז שדייק מלשון הרמב"ם בה' שבת פכ"ט ה"ג ש' שלא יברך בהמ"ז וקידוש על כוס אחד שאין עושיין שתי מצוות בכוס אחד, שמצוות קידוש ומצוות בהמ"ז שתי מצוות של תורה הן עכ"ד, דב' מצוות דרבנן יכול לאמורן על כוס אחד, והק' הכת"ס דמגמ' בברכות הנ"ל דאין חותמין בשתיים בברכות שהן מדרבנן למדנו דגם דרבנן אין עושיין מצוות חבילות חבילות, ועכ"ל דלא בא הרמב"ם למעט רק כשעושה מצווה דאורייתא ולאחמ"כ מצווה דרבנן דלא קפדו רבנן בדבריהם כשעושה המצווה דרבנן טפל למצוה דאורייתא, אבל לעשות ב' מצוות דרבנן על כוס אחד וכ"ש מצווה דרבנן ולאחמ"כ מצווה דאורייתא גם להרמב"ם מיחזי כמשאוי ואסור ודלא כמגדול עוז, אלא שלאחמ"כ כ' שאפשר ליישב ד' המגדול עוז דהא דאין חותמין בשתיים אי"ז משום דמיחזי כמשאוי, אלא טעמא הוא משום דמוריד בכבוד שמים שמברך בכללות ולא בפרטות על כל דבר בפני עצמו ואסור משום דממעט בשבח לקל עליון, (והא דאמרינן שם דהטעם משום דאין עושיין מצוות חבילות חבילות אי"ז ממש כדחתם אלא דומה לזה וכדכ' רש"י שדומה לעושיין מצוות חבילות חבילות).

ולפ"ז נסתפק בשו"ת כתב סופר או"ח סי' כ"ו האם מותר לכתחילה לכון בשהחיינו שמברך על מצוה גם על פרי או בגד חדש כדי שיפטור שניהם בברכה אחת דלפי התבאר להרמב"ם גם בב' מצוות דרבנן שייך דין דאין עושיין מצוות חבילות חבילות, ואפ"ל להמגדול עוז דברבנן לא שייך אין עושיין מצוות חבילות חבילות, מ"מ בברכות גם לדי' אין חותמין בשתיים משום דמעט בכבוד שמים, וא"כ לכאורה ה"ה בנדו"ד אין לכון לצאת בשהחיינו

הילולא דצדיקא

גלב"ע
ט"ו כסלו תר"פ

הרה"ק
רבי דוד מסקווירא זי"ע

אלה תולדות

הרה"ק ר' דוד מסקווירא זצוק"ל נולד ביום י"ד ניסן ערב פסח שנת תר"ח לאביו הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל, ולאמו הרבנית חנה סימא ע"ה [זיווגו השלישי של אביו הק"ל בת הרה"ק ר' צבי מסקווירא זצוק"ל בן הרה"ק ר' אהרן מטיטוב זצוק"ל בן הרה"ק ר' צבי זצוק"ל בן הרה"ק אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הק' זצוק"ל. פעם אחת תהבטא ביו הק' על קדושת רבינו ואמר, "ווען מיין דוד'ל איז מיר געבוירען געווארן, איז שוין געווען נאך שריפת חמץ, עס איז ביי מיר אין שטוב גאר קיין חמץ נישט געווען" [וכוונתו על ענין חטא ועוון]. [כשנולד לבני דוד'ל כבר היה אחר שריפת חמץ כשלא היה לי עוד שום חמץ בביתי כלל].

ביום שביעי של פסח נכנס רבינו לביתו של אברהם אבינו, שהוא ג"כ יומא דהילולא קדישא של זקינו הרה"ק ר' דוד לייקעס זצ"ל מגדולי תלמידיו של הבעש"ט הק' זצ"ל, וסיפר אביו הק' כי כאשר הביאו לפניו הדגים לכבוד יו"ט קודם הבישול, עיין בהם וראה דגים יפים מאוד כיוצא לכבוד יו"ט, וראיתי לפני אז כאילו נולד לי בן כמו הרה"ק ר' דוד לייקעס זצ"ל, ולכן קראתי לבני על שמו. עוד ביאר אביו הק' הרה"ק ר' איציק'ל מסקווירא זצ"ל, שקרא לבניו הק' על שם הקדוש אדני, [ה"ה הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מסקווירא זצ"ל, הרה"ק ר' נחום משפיקאו זצ"ל, הרה"ק ר' דוד מסקווירא זצ"ל, הרה"ק ר' ישראל מסקווירא זצ"ל, ומעולם ישבו הבנים אצל שלחנו כפי סדר אותיות השם ולא לפי סדר תולדותם]. ורבינו זצ"ל רומז לאות ד' של השם הקדוש א-ד-נ-י.

בהגיעו לפרקו נשא רבינו את הרבנית חוה גאלדא ע"ה בת הרה"ק ר' שמעון שלמה מסאווראן זצוק"ל בן הרה"ק ר' משה צבי מסאווראן זצוק"ל. לאחר פטירתה נשא רבינו בזיווג שני את הרבנית צפורה ע"ה בת הרה"ק ר' אליקים געציל מאוסטראה זצוק"ל בן הרה"ק ר' יעקב יוסף (השני) מאוסטראה זצוק"ל בן הרה"ק ר' פינחס מאוסטראה זצוק"ל בן הרה"ק הרבי ייבי מאוסטראה זצוק"ל

מעלתו בקודש

סיפר הגה"ח ר' משה בטלן זצ"ל, שהעיד הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זצ"ל, שהיה אומר שיש שני דוד'ס שזוהרים מרוסלאנד [רוסיה], ר' דוד'ל מסקווירא זצ"ל, ור' דוד'ל מזלאטפולע [בן הרה"ק האמרי ברוך מוויזניץ זצ"ל].

פעם שאל אחד את הגה"ח ר' אשר סופר זצ"ל [בן הגאון רבי שמעון סופר אבד"ק קראקא זצ"ל] האם יש לו לרבינו "רוח הקודש". אמר לו ר' אשר זצ"ל, "רוח הקודש ווייס איך נישט, אין דעם האבן מיר דאך נישט קיין השגה, אבער דאס וואס עס שטייט אין די ברייתא פון ר' פנחס בן יאיר (סוף סוטה) וואס עס ברענגט צו צו רוח הקודש דאס זעהט מען דאך בחוש", [האם יש לו לרבינו רוח הקודש איני יודע, מכיון שאין לנו השגה בדברים אלו כלל, אכן הדברים הנמנים בברייתא דר' פנחס בן יאיר שהם הדברים המביאים למדרגת רוח

הקודש, בזה אין שאלה כלל מכיון שזאת אנו רואים בחוש שכן הוא].

פעם אחת נחתך רבינו אצבעו בסכין ושטף דם רב מאצבעו, עד שהעומדים שם לא יכלו להסתכל על זה, עד שבא הרופא וטיפל עמו. ורבינו זצ"ל ישב לו אצל השולחן ובידו האחרת ספר חק לישראל ועיין בה, והרופא טיפל עם אצבעו וניקה אותו ונתח בו כפי הצורך, והיה הדם שותת, ורבינו ישב לו ולא היה נראה עליו מזה כלום וכאלו לא קרה עמו כלום. ואמר ע"ז בנו כ"ק אדמ"ר מסקווירא זצ"ל, שאביו הק' זיכר את גופו כל כך והתגבר עליו, עד שזכה להפך החומר לבחינת צורה, ולכן לא הרגיש כלל.

פעם אחת נכנסו לרבינו משלחת של החבורות של מעשה צדקה וחסד, שהיה נהוג מימים ימימה שיראי ה' התקבצו לחבורות מעשה חסד במטרות קדושות, כגון חברת הכנסת כלה, ביקור חולים, לינת הצדק, מחזיקי תורה וכדומה, ובקשתם בפייהם שיואל רבינו ליתן להם חתימת יד קדשו בהחזקת החבורות. נענה רבינו ואמר, "כבר זמן הרבה שהנני עומד ומצפה מתי תמוא לידי חברה של סור מרע, ומיד הייתי מצטרף להימנות על חבורה זו...". [בפיקודיך אשיחה].

עשיר אחד בעיר קיוב בנה בית חדש גדול בהדר יופי, והזמין את כ"ק רבינו זצ"ל לביתו, לקבוע המזוזות בבית החדש. וסיפר האיש שכשהיה הפוגרומים הקשים והמלחמה בהעיר חרבו הרשעים כל הבתים בשכונתו, ורק הבית הזה שקבע בה כ"ק רבינו זצ"ל המזוזות נשאר לפליטה, אף שהיה בית הדר יופי משך אליו עין כל רואה, עם כל זה לא היה להם שליטה להחריבו, בכוחו וזכותו הגדול של רבינו, וגם כל האנשים אשר נאספו שם בבית נשארו בחיים.

פועל ישועות

פעם בא אל רבינו בנו של הרה"ח ר' זיידל שוחט ז"ל שהוצרך להעמיד עצמו לבדיקה אודות הצבא, ובא לרבינו לקבל ברכה שיתפטר. נתן לו רבינו זצ"ל מטבע קטנה של חצי קערבל לשמירה, והזהיר אותו שלא יעזוב את המטבע מידו, רק יחזיק אותה עמו תמיד בכל מקום שילך. כשנכנס אצל הרופא הממונה לבדוקו על מצב בריאותו, שכח את המטבע במלבושו העליון שהניחו בחדר החיצון, ונכנס לחדר הפנימי ושם נזכר ששכח המטבע בחוץ, וכיון שהזהירו רבינו זצ"ל שלא יעזבו מידו, התחיל לצעוק בקול קולות "אוי מיין געלט", ובבהלה רבה רץ החוצה ללא נטילת רשות מהרופא הפקיד לקחת את ממונו. כשחזר להרופא ביקש אותו שיראה לו את המעות ששכח, בחשבו שבוודאי שכח סכום אדיר שרץ בבהלה כזו. וכשהראה לו החבור את המטבע, וראה הרופא שנתבהל כל כך על מטבע קטנה כזו, הפטירו מיד, ואמר שאיש כזה אינו ראוי לשרת בצבא.

סיפר כ"ק אדמ"ר מסקווירא שליט"א, שמעתי מאיש אחד, מעשה שהיה אצל רבינו זי"ע שנושעו על ידו באופן חוץ לדרך הטבע. בימים ההם היה כל הפרנסה מאת"ב מ'הגיטער' [בית מרוז] שחכרו מהפריצים, והפריצים היה בכוחם ליקח מהם כמה שרצו, ואחרי

תשלומים גבוהים כזו כמובן לא נשאר עבורם שום מבוא לפרנסה. רק זאת עמד להם שהפריצים תמיד היו שתויי יין ושיכורים וממילא היו שוכחים מזה ולא היו גובים את החובות. בעיר יאנוב אירע פעם שנפלו החוכרים במצוקה קשה, הפריץ הזקן מת, ועמד בנו תחתיו וירש את כל רכושו, והוא התחיל לעבור על כל החשבונות של אביו, וראה שחייבים החוכרים לשלם לו הון עתק. והתחיל לגבות החובות, כמובן שלא היה בידם ממה לשלם. הפריץ לא הרפה, וכדי להראות להם שהוא המושל התחיל לבנות חומה גבוהה מסביב להגיטער, וזה היה גזירה קשה כי לא היה מצוי להם אז פרנסה אחרת, וממש לא היה להם לחם לאכול, והיה מצב של פיקוח נפש. בלית ברירה אחרת העלו החוכרים עצה בנפשם, והלכו מדי לילה בלילה ושרבו כל מה שהוסיפו לבנות להחומה ביום ההוא. הפריץ שהבחין בדבר הזמין אותם למשפט, מיד קמה מהומה גדולה בין החוכרים והתחילו לחפש עורך דין, והלכו מאחד לשני, ולא היה מי שיקבל על עצמו לטפל במשפט הקשה הזה, שהרי באמת היה הפריץ צודק שהרי הכל שלו הוא. בצר להם נסעו אל רבם כ"ק אא"ז רבינו זצ"ל ושפכו לפניו את מר לבם, וסיפרו לו הכל בפרטות. נענה להם אאזמ"ר ואמר, "וועגען דעם דארף מען זיין צורידערט? וועגען דעם דארף מען דאגה'ן? ס'איז א געלעכטער! לאכט'ס ענק אויס! [וכי בשביל זה צריכים להיות בדאגה ובעצבון, הלא זהו בדיחה טובה כל הענין הזה, אל תתיחסו כלל לכל הענין]. ומיד נסעו כולם לביתם בשמחה מתוך אמונת צדיקים תמימה. בהגיע יום המשפט באו בעצמם ללא שום עורך דין שהרי הרבי בעצמו אמר שאין סיבה לדאגתם כלל. ואכן לתמימת כל הוציא השופט פסק דין שהיות שלא היה להם פרנסה זכאים הם במה שעשו, וזיכה אותם במשפט בלא שום עורך דין.

הוא היה אומר

הרה"ק ר' דוד מסקווירא זצוק"ל ביאר בקדשו הפסוק "וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה" (דברים טו, יח). ואמר, כי העולם אומרים וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, "אז מ'טוט, העלפט דער אויבערשטער" [אם עושים אז הקב"ה בעזרו]. אמנם האמת הוא, שרק אם יהיה "וברכך ה' אלקיך" אזי "בכל אשר תעשה", שגם להעשיה צריכים סיעתא דשמיא.

אשכנתיה דרבי

סיפר כ"ק אדמ"ר מסקווירא זצ"ל שאביו נסתלק בליל מוצש"ק ט"ו כסלו שנת תר"פ. ובאותו חודש לא נראתה הלבנה עד ליל י"ד בחודש, ורק בליל י"ד שהיה ליל שב"ק נראתה הלבנה, ודנו אז אם להוציא את רבינו לקדש הלבנה או לא. והכריעו שלא להוציא, ובמוצש"ב נסתלק רבינו. ותמיד הצטערתי על זה שלא הוציאנו בליל שב"ק לקדש את הלבנה, שהרי איתא במאור עינים פר' בראשית (ד"ה והנה אף שכעת) דיש קבלה כי מעת שקידש את הלבנה לא ידאג שימות באותו החודש. זי"ע ועכ"א.

[חלק מהעובדות מקורם בספר משכנות לאביר יעקב דחסידי סקווירא]

הלכות שמירת הלשון

עפ"י סדר הלימוד היומי

ט כסלו - הלכות אסורי לשון הרע - כלל ח

יב. וְדַע עוֹד, דְּאֶסוּר לְשׁוֹן הָרַע הוּא אִפְלוּ אִם מִנְה אֹתוֹ בְּפִי יִשְׂרָאֵל, וְכַל שֶׁפֶן אִם מִנְהוּ בְּפִי נְכָרִים, דְּעוֹנֵו גְּדוֹל הָרַבָּה יוֹתֵר, בִּי מִלֵּבֵד שְׁהוּא מִבְּנֵה כְבוֹד יִשְׂרָאֵל וּמְחַלֵּל כְבוֹד שָׁמַיִם עַל יְדֵי זֶה, עוֹד הוּא גּוֹרֵם בְּזָה רְעָה רַבָּה לְחִבְרוֹ, כִּי אִם יִסְפָּר עַל חִבְרוֹ בְּפִי יִשְׂרָאֵל עַנְיָן גָּבוּהַ, לֹא יַחֲלִיט תַּכְּף לְדַבְרֵיו, אֲבָל אִם יִסְפָּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּפִי נְכָרִי, שְׁהִישְׂרָאֵל הַזֶּה הוּא רַמְזֵי וּמָאָנָה לְבָרִית וְכִיּוֹצֵא בְּזָה, יְחַלֵּיט תַּכְּף לְזֶה וַיִּפְרֹסֶם דְּבָר זֶה בְּפִי פְּלֵ, (וְכַעַן זֶה אֵימָא בְּתוֹסֵפוֹת בְּבָבָא בְּתַרָּא (דף ל"ט ע"ב) בְּמֵה שְׁפַרְשׁוּ הַנְּפִיקָא מִנָּה בֵין לְשׁוֹן הָרַע לְמַחְאָה, עִין שָׁם) וְיִסְבֵּב לֹו הֵזַק וְצָעֵר מְזָה. וְכַל שֶׁפֶן אִם הוּא הוֹלֵךְ וּמַלְשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל בְּפִי נְכָרִים, בּוֹדֵאֵי עוֹנֵו גְּדוֹל מַגְשָׂא. כִּי הוּא נִכְנָס עַל יְדֵי זֶה בְּכָלֵל הַמְּלָשִׁינִים, וְדַיְוּ שָׁוָה לְאַפְיֻקוֹרֶס וְהוֹפְרָים בְּתוֹרָה וּבְתוֹחַתֵּי הַמַּתִּים, שְׁגִיחְהֵם פְּלָה, וְהֵם אֵינְם פְּלִים, כְּמוֹ שְׂשִׁינֵו בְּמִסְכַּת רֵאֵשׁ הַשֵּׁנָה (דף י"ז). עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְשָׁמֵר אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה עַד מְאֹד. וְמִי שְׁעוֹבֵר עַל זֶה הוֹלֵךְ וּמַלְשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל בְּפִינֵהֶם, חָרִי הוּא כְּאֵלֹו חָרָף וְגִדְף וְהֵרִים יָד בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, וְכַמוֹ שֶׁנִּפְסַק בְּחָשׁוּ מִשְׁפָּט (סִימָן כ"ו).

וְהַגְּהָ"ה - כְּמוֹ שֶׁדִּוְעָ, שִׁישׁ אָנְשִׁים שׁוֹכְרִין עֲדִים וְיִמְעַלְלִין עַל חִבְרֵיהֶן לְהוֹצִיא מִמּוֹנֵם שְׂלָא בְּאֵמַת וּבִישׁוֹר בְּפִי שׁוֹפְטֵי הַמְּלָכוֹת. (הַגְּהָ"ה זו, בְּנַרְגָּה, מְחַמַּת הַצִּנְזוֹרָה).

באר החסידות

ויחלם והנה שלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו.

בבעל הטורים כתב: 'סולם בגימטריא - ממון ובגימטריא עוני' כי זה ישפיל וזה ירים. יתכן לכאר הרמוז על פי דברי הגמרא במסכת שבת (לא, א) 'כשמכניסין אדם לדן אומרים לו נשאת ונתת באמונה ומקשים תתוס' כמה שאמרו במסכת סנהדרין (ז, א) 'אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי-תורה'. ומתרגמים, דמתחילה אכן שואלים על משא ומתן באמונה, אולם גנים ונפרעים תחילה על קביעת עיתים לתורה, ואין זה סותר את זה.

אולם לכאורה עדיין קצת דחוק שהרי משמע שזה שני שאלות שונות, ואם יש להקדים אחת מהם אז גם יש להיפטר ע"כ קודם. אלא שהרבה דרשו בעלי המוסר להורות הדרך הישר והרצוי בענייני ממון, שזוכה האדם בכך לסייעתא דשמיא וברכה מרובה בעמלו. וכל זה ע"י שידע להאמין שהכל ממנו יתברך, ויהיה ברור לו שלא יהיוח מאומה אם יעשה כמה מיני פעולות למיניהם, בנוסף על חובת ההשתדלות שיהא הלא חובת האדם כמבואר היטב בחובות הלכות שער הביטחון. ואם פרץ הגדר ועשה מעשים שאינם עפ"י התורה לא יועיל לו מכן, כי הרי את אשר נקבע לו מתחילת השנה יקבל בהיתר, כמחז"ל (ביצה טז, א) שמראש השנה נגזר הכל במידה ישרה, חוץ מהוצאות שבת ובניו לתלמוד תורה.

כמו כן אמרו הזו"ל במסכת יומא (לח, ב) 'זמשלך יתנו לך' - אין אדם נוגע מן המוכן לחבירו אפילו כמלא נימא. וכמבואר בספרים הק' כי לכל אחד יש צינור מיוחד המוכן בעבורו להשפיע בעדו כל צרכו, ולא יחסר ממנו אפילו כחות השערה. אשר על כן - דורשי ד' יעצימו בדעתם האמונה התמימה שהבורא ית"ש הוא הון ומפרנס ומכלכל לכל אדם ולמשפחתו בחסדו הגדול, וישים מבטחו אך ורק בהש"ת. אמנם כדי שיוכל להשיג את כח האמונה בכל תקיפות ונחישויות הדעת, מראש ומקדם צריך לבחור בסם החיים לקבוע עיתים לתורה תמידים כסדרם, וכשירבה בהכמת התורה ובישיבה ויוסף דעת באמונה. שהרי יסוד האמונה והבטחון בהש"ת טמון וגנו בעצם התורה, וכשיעמוד בה מוצא מרגוע ולנפש ונתנה דעתו, עד שיקנה שבתה במחומו וליבו בהשקפה הנכונה על דבר הכסף אשר באמתחותינו, והרי זה סגולה מנצחת, השווה לכל אדם באשר הוא.

ובכך בעי"ה מיושבת הקושיא כמין חומר, שאמנם ישנם ב' שאלות בבי"ד שלמעלה, אך אחד תלוי בשני והם שתיים שהן אחד כאמור. כי התורה נתנת עו ותעצמות להיות מושל ברוחו ולא להיכשל בכחא זה בענייני ממונות.

דברים כדרכונות כתב הרדח"א בספר 'דבש לפי' עה"כ 'בזעם תצעד ארץ' (חבקוק יב, ג) ראשי תיבת ז'עם, מאחר שכידוע האי עלמא מכוון לשיחא אלפי שני, ב' אלפים ראשונים ניסיון הוגות היה בתקופה, ובאלפיים האמצעיים עבודה זרה, ולעת עתה - אלפיים שנים אחרונות, ניסיון היממון עומד לנו לרועץ, והוא קשה ביותר. וסימנך ז'עם. לכן כמה צריך להזהר ולהתבונן במטרת ואופן ההנהגה בממון, להקפיד בכל ענין שהוא שהרי אין זה דבר של מה בכך, והרבה גופי תורה איסורים ועבירות קשים תלויים בזה.

בדומה לזה מובא מאמר מהרה"ק המגיד מולאטשוב ז"ע בספה"ק אור החכמה בשם הבעש"ט ז"ע לאלפנו בינה שעל אף שכבר עבר ונתבטל מהעולם יצרא דעבודה זרה של דורות הקדמונים (סנהדרין סד, א) ושוב אין משיכה וגירוי לכך, אבל היצר המושך אל הרע נעתק לתאוות בצע כסף, והוא ממש כעבודה-זרה בימינו אשר ממנו באים כל מרעין בישין. וכמו שאנו מתייחסין לענין העבודה זרה, שאין איתנו יודע מה עבר בדעת העולם ללכת אחרי האילנים, כך ממש ענין הממון שבעצמותו איננו כלום ושני תאוות אלו שוים במהותם.

והנה נכתב לנו לדור אחרון הדרכה ישרה מהרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע בספה"ק נועם אלימלך (פרשת כי-תשא) עה"פ 'זה יתנו כל העובר על הפקודים', דאיתא בגמרא 'כמין מטבע של אש הראה הקב"ה למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו' (מסכת שקלים ד, ב). כי אמנם הצורה של המטבע היא מכבה אור נשמת האדם כשנותן דעתו על המטבע. לזה אמר השם הטוב 'כזה יתנו' הדיינו ליתן דעת להזהר עם השתמשות המטבע כמו עם 'אש' ששורף ומחכם. כי אם מתנהג ככספו שלא כהוגן גורם לשרוף עצמו ה"י, ואם מתנהג כשורה ועושה צדקה בלב שלם וגומל חסדים טובים בממונו, אז המצוות הללו עולות עד כסא הכבוד והאדם מתענג מכן בזה ובבא.

זאת צפה יעקב אבינו ברוח קודשו, שה'סולם' היינו ענין הממון שהעניות תלויה בהסרונו, הינו 'מוצב ארצה' כיסוד עיקרי החוק עלי אדמות, שהאדם מביט ורודף אחריו להשיגו בכל אמצעים שבעולם, ועלולים להיכשל עימו מחוסר אמונה, אך באמת ראשו מגיע השמימה. ומלאכי אלקים רומז על כל סוגי האנשים, מהאדם הפשוט ועד הצדיק העובד את בוראו, כי כולם נמצאים על משקל הבחינה, וענין הממון הוא אבן הבוחן לראות היעמדו בניסיון המר הזה, שלא לחטוא במשא ומתן באיסורים רבים על כל פרוטה. 'עולים ויורדים בו' כי באמת אפשר להתעלות בממון, בנתינת צדקה וחסד ולהרבות ולבנות עולמות של תורה ומצוות להחיות בהם נפשות מבני ישראל, ולהיפך יכול לרדת עימו רח"ל אם יכשל בגול וגניבת דעת-אונאה וכיוצא ב'.

צידה לדרך: המקיים בעצמו להיות נוהר בממונו ואינו מרמה את חברותו, בנוסף לכך שמקיים מצוות השם בעניינים שבינו אדם לחבירו, גדולה וכפולה מעלתו שעושה רצון בוראו, שהרי כך עלה ברצונו כבריאת עולמו שיתנהגו כולם עפ"י הדין והיושר, ואינו חפץ שיגולו אחד מחבירו, ובידינו הדבר להיות ממקימי העולם.

בענייני חשיבות עניית אמן

ואיכור שיחה בשעת התפילה

ויפגע במקום וילן שם

הגה"ק בעל הנודע ביהודה ז"ע שואל (בנוגע ביהודה על התורה ריש פרשתנו, וזוהו על פי הצ"ח ברבות ל עמוד ב), במשנה כתוב (ברכות ל עמוד ב) ומתפללין כדי שיכוונו לבם **לאביהם שבשמים**, ואילו במשנה שבמשניות הנוסחא כדי שיכוונו לבם **למקום** (והביא שם שכן ברי"ף וברא"ש, ועי' ברבינו יונה ד"ה כדי ובתניו"ד ד"ה למקום), ואמאי שניו פעם כך ופעם כך.

ומתרג' ואומר זו"ל: ולענ"ד ליתן טעם על שכנו שם בבורא בכאן 'מקום', שהוא מוסר גדול להתפלל שידע לפני מי הוא עומד, והנה הקב"ה נקרא מקום לפי שהוא מקומו של עולם (בר"ר סח, ט), וממילא מלאו כל העולם כבודו, ובכל מקום שהאדם עומד הרי הוא עומד לפניו יתברך ממש, וכשהוא מדבר בתפלתו ברוך אתה וכו' וכיוצא בזה כל בקשות בברכות אמצעיות, הכל בלשון נוכח אתה חונן וכדומה, הוא מדבר עם המלך מלכי המלכים פנים אל פנים כביכול **לנוכח** (הדיינו **שוקב"ה**

מש מול האדם המבקש ומתפלל).... והכוונה בזה כי באמת, מה שנתן רשות לאדם הנברא מטפה סרוחה מלא אשמה שיבוא לבקש צרכיו מהקב"ה מלך גדול ונורא, ומה אנוש כי זוכרנו, ולא עוד, אלא שיעזי אנוש פניו לאמר בבקשה ממך, תן לי חיים, תן לי מוטות, תן לי חכמה, וכיוצא בזה, זהו **העוה גדולה** מן האדם **והוצפא**. **אי לאו שוקב"ה בעצמו נתן רשות ומתח לו שער לבוא לפניו בבקשה**, ולא עוד, אלא **שהבטיחו** בתורתו **לעשות בקשתו** כמו שנאמר (דברים ד, כט) ובקשתם משם וגו' ומצאת, וכל ספרי הנביאים מלאים מזה, וזוהו ענוה גדולה מהקב"ה... (ע"פ לעניינו).

היוצא לנו מדברי הנודע ביהודה: לפעמים אנשים 'פוגעים במקום' ומתפללים שם, אמנם אינם שמים לב שהם 'פוגעים' **באביהם שבשמים**, וכן לא שמים לב ש'פוגע' הוא מלשון תפילה (כדפירש רש"י), ולא פגיעה בעלמא....

הקב"ה נותן לנו 'הזדמנות' לבקש ממנו מה שחסר לנו, הוא **רוצה** לתת לנו! למה לא לבקש ממנו? למה לדבר באמצע שבמקשים ממנו ולהפריע את הבקשות שבמקשים? (חוץ אם אין לך על מה לבקש אז תישאר כבר בביתך ואל תפריע לאחרים המבקשים). יי"ר שיתקבלו בקשתנו אכיה"ר.